

szellemi-lelki légkörében a gyermek felnő, hangsúlyozva a születést megelőző ápolás, a csecsemő- és kisdnevelés, valamint a szülőkhöz és nevelőkhöz való szoktatás, hozzáadződés jelentőségét. Igen gondolkodtató módon mutat rá a fejlődési fokozatok és az éréssel járó válságok jelentőségére, valamint a jellemtesti dinamikájának, erő- és anyagkészletének hatásaira és javítási lehetőségeire. Bepillantást enged az örökölt gyengeség és szervi csekélyértékűség kiegyenlítésének lehetőségeibe, a kedvezőtlen körülmények megváltoztatásának módjaiba, s ezzel a jellemerő akkora mértékben való elérésének lehetőségével biztat, amellyel joggal remélhetünk egy jobb jövőt.

Váradi József.

Friedrich Schneider: Die Selbsterziehung. Wissenschaft und Übung. Einsiedeln—Köln, 1936. Benziger. (XV+281 l.)

Az előttünk levő mű hatalmas programmal indul: az önnevelésnek, mint a pedagógia egyik legjelentősebb, de eddig kellő figyelemre nem méltatott kérdésének elméleti feldolgozását akarja adni, evvel együtt pedig gyakorlati útmutatóul is kíván szolgálni. Amde azok, akik a teória oldaláról közelednek a probléma felé, csalódottan fogják lapjait forgatni, mert szerzőnk nem a nevelélmélet középpontjából kiindulva kísérli meg a problémák felfejtését, hanem magának az önnevelésnek mivoltát boncolgatva mindig csak feladata szűkebb körében mozog. Így magasabb csúcsoakra nem is juthat, szélesebb perspektívát nem is mutathat.

Ez örök hiányossága minden oly nevelélméletnek, amely csupán csak fenomenológia akar lenni, amely tehát csak a nevelési valóság, a paedagogicum elemzésére szorítkozik. Az önnevelés problémájának tudományos vizsgálata a szerző szerint is csak két feladatot ismer (46. l.): 1. Az önnevelés folyamatának leírása és evvel kapcsolatban tipikus formáinak kidomborítása (az önnevelés deskriptív fenomenológiája). 2. Az önnevelés formális lényegstruktúrájának kinyomozása (az önnevelés lényegtana). Kiindulópontjában az önnevelés nagy jelentőségét hangoztatja: az ember, mint szellemi lény, természeténél fogva mindig befejezetlennek kell, hogy érezze magát és az önmagán való örökös munkálkodás végzetétül adatott. Minden nevelés végcélja az, hogy ezt az önalakítási folyamatot felkeltse, sőt minden, az egyénre kívülről ható nevelési aktus is csak úgy válhatik hatásossá, ha megnyeri az egyénnek aktív közreműködését. Ezt az alapvető ténytet szerzőnk igen helyesen domborítja ki; azonban elmarad itt — amit pedig egy ilyen igényű műben elhagyhatatlannak és kiindulópontnak vélünk — az önnevelés fogalmának a nevelés fogalmából kiinduló elvi, nem pedig pusztán fenomenológiai tisztázása és az önnevelés — nevelés viszonyának kinyomozása. Végül még egy ellenvetés: nem értünk egytet az önnevelés (Selbsterziehung) és az önformálás (Selbstbildung) fogalmának Schneider által adott széjjelválasztásával sem (33. s következő lapok). Ha önnevelésen mi sem értünk mást, mint az egyén erkölcsi öntökéletesítését, nem nyugodhatunk bele az önformálás fogalmának csupán csak a szellemi önképzés intellektualisztikus értelmében vett megszorításába. Szerintünk a *Bildung* az individuum legáltalánosabb formálását jelenti, annak valamennyi lelki „te-

hetsége" (ha szabad még ezt a már leáldozott kifejezést itt állításunk kidomborítása érdekében használunk) és az értékek teljes rendszere szerint: az *Erziehung* nem mellé-, hanem csak alárendelt viszonyba állítható vele.

Mind ezek az ellenvetések azonban nem a mű belső értékét akarják csökkenteni; ha bizonyos szempontok hiányát nélkülözzük is, mindannak, amit szerzőnk célul tűz ki maga elé, derekasan meg is felel. Mindenekelőtt az önnevelés szerepét az egyén lelki fejlődésével kapcsolatban világítja meg, kitűnően felhasználva itt az ifjúkori pszichológia legújabb eredményeit. Majd az önnevelési törekvések legjelentősebb történeti megnyilvánulásait vizsgálja (így képzelhette el Dilthey a fenomenológiai pedagógiát!): végigvezet a buddhizmus, a görögység (Sokrates), a Stoa (*Epiktetos*), Krisztus, a Szent Ignác-féle lelkigyakorlatok és végül a schönstatti palottinusok jelenségeinek mint egyúttal önnevelésre irányuló mozgalmaknak elmékedésein, gyakorlati állásfoglalásán és eredményein. Végül pedig az önnevelés ontológiájára térve, az önnevelési törekvések lelki rúgóit, majd ennek a folyamatnak pólusait: az önismeretet és az „ideálismeretet“, az értékmeგრagadást és az akarat szerepét nyomozza.

Ez a rövid áttekintés természetesen nem adhat számot a műben rejlő sok történeti, de főleg pszichológiai érdekességről és értékről. Főleg az utóbbiak teszik a könyvet a gyakorlati nevelő számára is rendkívül hasznossá. Elméleti jelentősége pedig egy oly probléma felvetése, amely eddig a nevelés teóriájában bizony meglehetősen mostoha szerepre volt kárhoztatva. *Faragó László.*

Új magyar könyvek, füzetek és lapok.

Imre Sándor dr.: A múlt és jövő a nevelői gondolkodásban. Bp. 1936. (Különlenyomat a Magyar Tanítók Könyvtára első, Előadások című kötetéből.) (N. 8-r., 27—45. l.)

Kornis Gyula: Petőfi pesszimizmusa. Bp. 1936. Franklin-Társulat. (N. 8-r., 104 l.) Ára 3 pengő.

Dr. Mester János: Az olasz nevelés a XIX. és XX. században. Bp. 1936. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (8-r., 560 l.)

Busák Béla: Így fogalmazzunk mi! Bp. 1936. Ifj. Kellner Jenő könyvnyomdája. (N. 8-r., 48 l.) Ára 4 pengő.

Hajdu János dr.: A nevelés gondolata Eötvös József báró költészetében. (Különlenyomat a Magyar Paedagogia 1936. évi 9—10. számából.) Bp. 1936. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (N. 8-r., 16 l.)

Dr. Harsányi István: Az irodalomtanítás megalapozása a középiskolák alsó osztályaiban. (Különlenyomat, az Országos Református Tanáregyesület 1935—36. évi Évkönyvéből.) Debrecen, 1937. Városi Nyomda. (N. 8-r., 16 l.)

Középiskolai kérdések a szegedi tankerület középiskolai igazgatóinak értekezletén. Közléteszi Dr. Kisparti János. (A Szegedi Tankerület Közleményei. 1.) Szeged, 1936. Juhász István könyvnyomdája. (N. 8-r., 150 l.) Ára 1 P 20 f.